

міжнародні ініціативи та волонтерство в різних країнах світу

Протягом тривалого періоду Україна як незалежна держава намагається побудувати економічно ефективне, соціально захищене, політично стабільне суспільство. Сьогодні в Україні зароджується демократичне суспільство, яке має базуватися на принципах свободи, творчості та гуманізму. Формальні державні структури не в змозі реагувати на всі запити суспільства, тому особливої ваги набуває громадський рух. Про те, що цей процес розпочався і триває, не дивлячись на труднощі, свідчить поява сучасних недержавних організацій, кількість яких сягнула понад 20000. У колі цих завдань охорона здоров'я як важлива складова соціальної сфери держави посідає чільне місце. Збереження і поліпшення здоров'я є одним з найважливіших пріоритетів, метою проведення соціально-економічних реформ. Саме стан здоров'я має стати головним критерієм доцільності й ефективності будь-якої діяльності, а благополуччя кожної молодої людини безпосередньо залежить від стану її здоров'я, рівень якого визначає її роль у розвитку суспільства.

Стратегічна мета трансформації українського суспільства полягає в розбудові соціальної правової держави. Реалізація цієї мети тісно пов'язана із формуванням громадянського суспільства, невід'ємним елементом якого є так званий третій сектор. До третього сектору належать недержавні, некомерційні об'єднання громадян, що прагнуть допомогти собі та іншим, не переймаючись одержанням прибутків, – політичні партії, профспілки, молодіжний рух, жіночі, волонтерські, релігійні організації, благодійні фундації та багато інших. Функція їх полягає в отстоюванні прав і свобод громадян і задоволенні їх основних політичних, економічних, правових, культурних, а головне, соціальних інтересів.

Німецький дослідник Тіло Лівальд – найактивніший європейський дослідник громадянського суспільства – виділяє серед переваг організацій третього сектора їх горизонтальну ієрархію, меншу бюрократію, гнучкість і швидкість реагування, високу кваліфікацію персоналу, знання проблем, нижчі ціни за рахунок залучення сил волонтерів, економію державних витрат, що виділяються на управління, і плюралізм в ухваленні рішень.

Особливим об'єднанням громадян, які належать до третього сектору, є волонтерські організації. Наразі в Україні активно розвивається волонтерський рух.

Волонтерство – це добровільний вибір, що відображає особисті погляди і позиції; це активна участь громадянина в житті суспільства, що виражається, як правило, у суспільній діяльності в межах різного роду асоціацій. Волонтерство сприяє покращенню якості життя, особистому процвітання й поглибленню солідарності, реалізації основних потреб на шляху будівництва більш справедливого і мирного суспільства, більш збалансованому економічному і соціальному розвитку, створенню нових робочих місць і нових професій.

Волонтерство не має релігійних, етнічних, вікових, політичних і географічних обмежень. Брати участь у добровольчих діях може кожен.

Добровольчі ініціативи розповсюджуються майже на будь-яку сферу людської діяльності – роботу з соціально незахищеними верствами населення (інвалідами, людьми похилого віку, маргіналами); роботу в рамках неформальної освіти, спрямованої на інкультурне спілкування; розвиток проектів, які зміцнюють дух соціальної терпимості; миротворча діяльність, розв'язання конфліктів; екологічний захист; активізація населення у глибинці тощо.

Добровільний труд – один із найяскравіших феноменів людської цивілізації, який свідчить, що на тлі технічного прогресу здійснюється еволюція людського духу. Спираючись на теорію потреб А. Маслоу, можна зробити висновок, що люди, які виконують добровільну роботу, досягли вершини піраміди потреб, тобто реалізують потребу в самоактуалізації.

Процеси докорінної перебудови соціально-економічного характеру, зміна політичної ідеології та відсутність будь-якої іншої призвели в нашій країні спочатку до ідеологічного, а пізніше – і морального вакууму. Громадяни України не відразу сприйняли ідею безкоштовної допомоги. Ідеологію безкорисливого служіння людям впроваджувати в нашій країні довелося іноземцям.

Волонтерський рух існує вже багато сторіч. І хоча в різних країнах це явище має різні назви, воно є універсальним людським феноменом, який зустрічається в усіх культурах, на всіх рівнях економічного розвитку, серед представників обох статей і людей різного віку. Він є однією з найефективніших форм роботи з молоддю, невичерпним джерелом набуття громадянської освіти, дає можливість реалізувати себе у служінні суспільству. Велика кількість громадських організацій поєднує молодих людей, які на добровільних засадах беруть участь у соціальних програмах щодо попередження негативних явищ у молодіжному середовищі та надання допомоги іншим в їх розвитку, соціальному становленні, інтеграції у суспільство тощо.

Мотиви для вступу до рядів добровольців можуть бути самими різними: переконання етичного і релігійного характеру; потреба в спілкуванні, активності, реалізації своїх здібностей, суспільному і державному визнанні; бажання придбати нову роботу або професію, добитися поліпшення діяльності соціальної установи. Волонтерами можуть стати студенти під час проходження практики. Їх мотиви – самореалізація, професійна підготовка, написання диплома або наукової роботи. Часто добровільними помічниками стають ті, хто вже отримав допомогу і підтримку від організації і тепер хотів би передати власний досвід подолання критичної ситуації тим, хто цього потребує.

Аналіз історії розвитку і сучасного стану волонтерства у різних країнах доводить, що основною галуззю діяльності добровольців є соціальна, тобто та важлива сфера діяльності, у якій участь держави визнається недостатньою.

ефективною. У розвинутих зарубіжних країнах участь населення у волонтерській діяльності давно стала невід'ємною частиною соціальної практики.

В Україні поняття "волонтерські організації", "волонтерство", "волонтерський рух" для позначення важливого значення соціально-політичного життя суспільства дедалі стрімко набуває масового поширення. В нашій країні волонтерський рух, детермінований гуманізацією суспільного життя, є відповіддю на суспільні потреби. Будучи закоріненим у традиції безкорисливої допомоги нужденним, історично притаманній українській національній культурі, і взявши на озброєння досвід ряду передових у цій сфері західних країн, вітчизняний волонтерський рух з кожним роком набуває усе більшої потужності, об'єднує усе більше громадян та залучає значні ресурси.

Питання доброчинності, молодіжного лідерства і волонтерства у вітчизняній науці та практиці досліджували О. Безпалько, О. Брижовата, Р. Вайнола, І. Грига, М. Дейчаківський, Л. Дума, З. Зайцева, А. Зінченко, І. Зверєва, Н. Заверико, І. Іванова, Н. Івченко, А. Капська, О. Карпенко, Л. Коваль, Н. Комарова, О. Кузьменко, О. Лисенко, О. Лозовицький, В. Назарук, І. Пінчук, Н. Романова, Ф. Ступак, С. Толстоухова, І. Трубавіна, О. Шатохіна, О. Яременко. При цьому вітчизняні дослідники спрямовують свою увагу на змісті волонтерства, принципах та практичному досвіді організації волонтерської діяльності, питаннях практичної підготовки волонтерів до роботи з різними категоріями населення.

Не буде перебільшенням оцінка сучасного волонтерства як світового феномену:

- це підтверджується масштабами його розповсюдження;
- за думкою дослідників, "вибух" організованої приватної волонтерської діяльності є проявом "глобальної суспільно-соціальної революції", пов'язаної зі зростанням самовизначення особистості в сучасному суспільстві;
- все більше проявляється тенденція його організаційного упорядкування від міжнародного до всесвітнього рівня.

Аналіз діяльності неурядових організацій у різних країнах і вивчення робіт зарубіжних дослідників третього сектора дозволяють виявити провідні тенденції розвитку діяльності волонтерів за рубежом:

1. Паритетна основа побудови відносин громадських організацій з державою.
2. Пріоритетність волонтерської праці для успішного виконання соціально значущих програм.
3. Інтеграція зусиль волонтерів різних суспільних організацій.

4. Самофінансування діяльності громадських організацій у галузі соціального обслуговування населення за наявності державної підтримки.

5. Створення національних ресурсних центрів для громадських організацій.

На думку Уллі Хаберман, керівника центру добровільної роботи в соціальній сфері Данії, сьогодні спостерігається тенденція зростаючого очікування урядів держав Європейського Союзу, що добровільні організації прийдуть на зміну державі або ж візьмуться за вирішення нових соціальних проблем. Але, оскільки добровільні організації в цілому не володіють достатнім фінансовими коштами, щоб замінити допомогу держави, дуже важливо, щоб держава підтримувала їх роботу. Таким чином, конструктивна діяльність добровільних ініціатив у рамках роботи зарубіжних громадських організацій допомагає їм знаходити внутрішні резерви для подальшого розвитку організацій, які при підтримці держави вирішують важливі задачі становлення громадянського суспільства.

У європейській моделі соціальної роботи добровільна допомога населенню входить до загальної державної системи соціальної допомоги і є важливим її елементом, який розширює проблемне поле цієї життєво важливої діяльності. Одночасно зі становленням національних моделей волонтерської діяльності відбувалося становлення міжнародних волонтерських організацій.

Узагальнюючи викладене вище, доходимо висновку що практика волонтерського руху за кордоном розвивалася паралельно із становленням соціальної роботи як професії. Вона має загальні та специфічні особливості, характерні для різних країн, а також провідні тенденції, що визначають стратегічні шляхи формування громадянського суспільства.

Наявна суперечність між потребою допомоги окремим групам населення і можливістю її надання, оскільки соціальним працівникам, як людям професійно покликаним надавати допомогу потребуючим, дуже складно охопити всі верстви населення, прагнучих допомоги, вони просто самі не можуть обійтися без підтримки добровольців. І саме тут дуже важливе значення має волонтерська діяльність як ресурс соціальної роботи, ефективне використання якого можливе на основі вивчення накопиченого розвинутими країнами досвіду, урахування тенденцій розвитку, творчого використання для побудови його вітчизняної моделі.

В Україні волонтерський рух – одна з найефективніших форм роботи з різними категоріями клієнтів. Він є невичерпним джерелом набуття громадянської освіти, дає людині можливість реалізувати себе у служінні суспільству. Велика кількість громадських організацій поєднує молодих людей, які на добровільних засадах беруть участь у соціальних програмах щодо попередження негативних явищ у молодіжному середовищі та надання допомоги іншим в їх розвитку, соціальному становленні, інтеграції у суспільство тощо. Така діяльність потребує від добровольців не лише бажання та наявності вільного часу, а й певних знань з психології, соціальної педагогіки, соціології, медицини,

юриспруденції тощо; волонтери повинні володіти навичками спілкування з різними прошарками населення, знайомитись із кращим, як вітчизняним, так і зарубіжним досвідом роботи.

Організація такої роботи безперечно потребує підготовлених спеціалістів, які володіють відповідними вміннями та технологіями активізації громади (населення), визначенні її (його) проблемних зон, організації членів громади для задоволення потреб і вирішення проблем з використанням ресурсів місцевої спільноти.

Система волонтерського руху функціонує завдяки її людським ресурсам. В широкому розумінні ресурси розглядаються як запаси чого-небудь, що можна використовувати в разі потреби. В іншій інтерпретації вони трактуються як джерело та арсенал засобів і можливостей, до яких можна вдаватися по мірі необхідності з метою виконання певних завдань чи вдосконалення діяльності.

Поняття "волонтер", "волонтерство" можна конкретно й адекватно застосовувати лише за умови зародження, становлення й функціонування його як суспільної організації громадянського суспільства. Сутність цього явища можна визначити як особливу форму спонтанного самовиявлення вільних громадян і добровільно сформованих ними для обстоювання власних інтересів організацій та об'єднань в усіх сферах життя суспільства і як певну систему відносин, яка склалась для досягнення певної спільної мети – реалізації власних бажань, себе через надання безкорисливої допомоги іншим.

Волонтерство – можливість соціального самоствердження, але не єдина, тому хтось залишається надовго, а для когось – це один з апробованих та залишених варіантів, тому, частка "затриманих" залежить від серйозності підходу дорослих до діяльності волонтерів-підлітків. Для них дуже важлива увага до роботи, яку вони виконують, рівні права у стосунках із старшими, оцінка не лише з боку дорослих, але й однолітків. Саме визнання їхньої роботи в очах однолітків стає визначним у вирішенні питання продовжувати волонтерську роботу чи ні.

Волонтерство як діяльність потребує від добровольців не лише бажання та наявності вільного часу, а й певних знань з психології, соціальної педагогіки, соціальної роботи, соціології, медицини, юриспруденції тощо; волонтери повинні володіти навичками спілкування з різними прошарками населення, знайомитись з кращим, як вітчизняним, так і зарубіжним досвідом роботи. З цієї точки зору волонтерство є ефективним методом неформального навчання.

Надання соціальної допомоги волонтером – процес багатогранний. Це може бути масова робота волонтерів по проведенню дослідження або масового заходу. Може бути робота у невеликих групах, а найвідповідальнішим видом волонтерської роботи є індивідуальний. Тому включати в процес волонтера необхідно поступово: спочатку – колективна робота, потім – в малих групах, і вже після цього – індивідуальна робота.

Найважливішими аспектами індивідуального менеджменту волонтерів та його основними елементами й етапами є залучення та відбір волонтерів, їхнє навчання та супервізія, підтримка та заохочення.

Найважливіше у роботі волонтера – усвідомлення необхідності власної діяльності та наявність бажання працювати. Головна перевага волонтерів полягає в тому, що вони виконують роботу, яка їм подобається, й отримують задоволення, коли бачать результати. Але люди почуваються так, коли знають, що вони цінуються і визнаються. Крім цього, для кожної людини, котра виконує роботу, а тим більше на добровільних засадах, важлива оцінка її діяльності. Кожен, хто бере участь у волонтерській діяльності, має бути оцінений об'єктивно.

Діапазон особистісних якостей людини дуже великий і широкий. Людина прагне удосконалити себе, знайти своє призначення і місце в житті. Волонтерська діяльність – це шлях самопізнання і самоперевірки. Тому у добровільній роботі беруть участь різні категорії волонтерів.

У цілому можна виокремити такі головні напрями діяльності волонтерів:

1. Соціально-реабілітаційна робота, попередження і подолання негативних явищ у молодіжному середовищі. Головні питання, що необхідно вирішувати волонтерам у практичній діяльності:

- робота з молоддю та підлітками, котрі перебувають у кризовому стані, схильні до суїциду;
- робота з молоддю, схильною до асоціальної поведінки;
- підтримка та розвиток соціально дезадаптованої молоді;
- профілактика вживання алкогольних напоїв та наркотичних речовин;
- профілактика хвороб, що передаються статевим шляхом, та СНІДу;
- педагогічна підтримка підлітків та молоді, які постраждали від морального, фізичного,
- сексуального насильства чи насильства у сім'ї.

2. Соціальна опіка і соціальний захист соціально незахищених груп молоді. Головні питання, що потребують вирішення при роботі з цією категорією:

- підтримка та розвиток творчих здібностей молодих інвалідів;
- соціальна допомога самотнім матерям, неповним сім'ям;

- робота з групами ризику;
- волонтерські програми соціальної опіки.

3. Соціальний розвиток молоді та її інтеграція у суспільство. Цей напрям потребує вирішення таких питань:

- формування інтересів, потреб, цінностей та пріоритетів життя;
- сприяння самовихованню, самовизначенню та самовдосконаленню;
- розвиток та підтримка творчого потенціалу талановитої молоді;
- формування світогляду молоді людини засобами соціальної реклами.

Волонтерська діяльність провадиться шляхом:

а) надання допомоги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах:

- за місцем проживання особи;
- у стаціонарних інтернатних установах та закладах;
- у реабілітаційних установах та закладах;
- в установах та закладах денного перебування;
- у територіальних центрах соціального обслуговування;
- в установах та закладах тимчасового або постійного перебування та в інших закладах – соціальної підтримки або догляду;

б) залучення пенсіонерів, дітей та молоді до участі у волонтерській діяльності;

в) встановлення зв'язків з міжнародними волонтерськими організаціями.

Волонтерські організації (об'єднання), волонтери можуть залучатися соціальними службами до надання таких соціальних послуг:

- придбання і доставка медикаментів, продовольчих, промислових та господарських товарів, книг, газет, журналів, гарячих обідів;
- приготування їжі, годування;
- допомога у проведенні заходів особистої гігієни;
- прибирання приміщення, прання білизни;
- обробіток присадибних ділянок;
- виконання ремонтних робіт;
- відвідування хворих у стаціонарних медичних закладах;
- читання художньої літератури, преси, написання листів;
- організація дозвілля, тощо.

Молодіжні громадські організації та волонтери розглядаються як ресурс поліпшення соціальної роботи з молоддю, зокрема, з молодими сім'ями,

молодими інвалідами, сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, з особами, що повернулися з місць позбавлення волі. І в першу чергу це стосується популяризації здорового способу життя серед молоді України.

Кожен молодий громадянин повинен свідомо і відповідально ставитися до свого здоров'я. Країні необхідне проведення широкомасштабних антиалкогольних та анти тютюнових програм із спрямуванням деякої частини податку із цих товарів на охорону здоров'я, поширення соціальної реклами, обмеження комерційної реклами лікарських засобів і продуктів, які негативно впливають на здоров'я.

Глибокі перетворення, які зараз відбуваються в Україні, вимагають нової оцінки багатьох соціальних проблем нашого суспільства. Повернення до справжніх ідеалів гуманізму нерозривно пов'язане з відродженням таких етичних якостей як милосердя, співчуття, доброта, соціальну значущість яких важко переоцінити.

Сучасна молодіжна політика в Україні має ґрунтовну нормативно-правову базу, є системною і багатогалузевою. Вона охоплює такі важливі напрямки державної політики, як забезпечення доступності до навчання та ринку праці, благополуччя і соціально-економічні права, житло, громадянство, відпочинок, здоров'я, мобільність та багато іншого. Одночасно відповідні органи державної влади України приділяють пильну увагу аналізу становища молодих громадян, з'ясуванню тенденцій їх розвитку, прогнозуванню змін обличчя молоді генерції.

Водночас, молодіжна політика – це не тільки відносини між державою та молоддю. У ефективній реалізації цієї політики повинні бути зацікавлені і громадські структури, і бізнес.

Створення демократичної держави з сучасною соціально спрямованою економікою буде ефективною лише за активної участі молоді. Необхідно розширити соціальну базу перетворень, розкрити і втілити творчий потенціал молоді, а її соціальний ресурс вважати однією з найважливіших основ модернізації суспільства.

В сучасних умовах потрібно досконально і всебічно розглянути питання щодо актуальних проблем молоді та сучасного стану державної молодіжної політики. Назріла гостра необхідність посиленої уваги до молоді з боку держави, розробки системного, ретельно вивіреного, науково обґрунтованого і довготермінового плану дій, результати якого стануть відчутні в близькій перспективі. Державна молодіжна політика може вважатися ефективною, якщо в досить стислі історичні періоди сприятиме розумінню в суспільстві ідеї стабільного розвитку молоді, охорони цінностей, демократичного розвитку як основи забезпечення консенсусу з принципових питань молодіжного державного будівництва в контексті сучасних викликів і загроз.

Водночас, відсутність суспільного консенсусу у ключових стратегічних питаннях сектору молодіжного державного будівництва, недостатність належного досвіду у сфері охорони культури, зменшення наукового потенціалу серед молоді, і, як наслідок, уразливість до зовнішніх чинників не дають змогу ефективно реалізовувати політику держави в умовах сучасних викликів і загроз.

На сьогодні згідно з даними Держкомстату в Україні налічується майже 15 мільйонів юнаків і дівчат у віці з 14 до 35 років, із них понад 1,5 млн. – студенти вузів I-IV рівнів акредитації. Тому молодіжний людський капітал є однією з найважливіших основ майбутньої конкурентоспроможності нашої держави.

Сьогодні серед студентів вищих закладів освіти все більшої популярності набуває громадська діяльність. Особливого значення серед напрямів громадської діяльності набуває волонтерство. Волонтерська діяльність – будь-яка соціальна, суспільно корисна, систематична і вмотивована неприбуткова діяльність фізичних та юридичних осіб, що провадиться шляхом виконання робіт, надання послуг громадянам, організаціям і суспільству в цілому. Якщо вмотивована неприбуткова діяльність має одноразовий чи випадковий характер або провадиться на підставі родинних чи дружніх стосунків, вона не є волонтерською. Волонтер – фізична особа, яка добровільно провадить волонтерську діяльність. Волонтерами можуть бути особи, які досягли 16 років і, як виняток (за згодою одного з батьків або особи, що його заміняє), – 15 років. Об'єднання волонтерів утворюють волонтерську організацію, яка реєструється відповідно до чинного законодавства України.

Слід наголосити, що найбільший вплив на цільову студентську аудиторію справляє методика «рівний-рівному», за якою і працює більшість волонтерів.

Успішність соціальної роботи у громаді сьогодні залежить від добровільної участі багатьох людей у діяльності по зміні соціальної ситуації. Надзвичайно важливою проблемою організації такої добровільної допомоги є проблема її управління, яка може вирішуватися двома шляхами:

- 1) "зверху" – управління волонтерською діяльністю з боку державних та недержавних соціальних організацій;
- 2) "знизу" – самоуправління волонтерською діяльністю.

Другий шлях більше відповідає загальній тенденції демократизації управління всіма сферами життєдіяльності суспільства та є, як засвідчує практика, більш ефективним. Однією зі складових реалізації цього шляху є цілеспрямоване використання індивідів, які не тільки самі є соціально-активними членами будь-якої спільноти, а й спроможні активізувати внутрішній потенціал інших, акумулювати енергію індивідів для виконання спільної діяльності заради досягнення спільної мети, – лідерів.

Соціальний лідер – член групи, за яким вона визнає право приймати відповідальні рішення в суттєвих для неї ситуаціях. Це – особистість, яка реально виконує центральну роль в організації спільної діяльності та регулюванні взаємовідносин у групі.

Необхідними атрибутами лідера є:

- віра у себе;
- пристрасть лідера до роботи;
- компетентність;
- гідність та відповідальність;
- почуття нового та вміння ризикувати;
- чутливість та рухомість;
- висока працездатність.

Лідер студентського волонтерського руху сьогодні – це:

- Психолог.
- Організатор (комунікаційні здібності, вміння переконати).
- Особистість з різнобічними інтересами.
- Творчо обдарована людина – розробка заходів для груп людей, з якими працює.
- Спеціаліст по управлінню – навички самоорганізації, організації самоуправління в групі.

За належністю до певної організаційної структури серед волонтерів України можна умовно виокремити тих, хто працює при центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, а також волонтерів – членів різних громадських об'єднань.

В Україні волонтерський рух серед молоді набув масового характеру у різних сферах суспільного життя, зокрема, в області освіти, охорони здоров'я, соціального захисту населення тощо.

Особливість волонтерського руху в Україні полягає в тому, що найбільш чисельною групою волонтерів є учнівська та студентська молодь.

Участь молодих людей у волонтерському русі дає їм змогу зробити особистий внесок у розв'язання соціальних проблем, самореалізуватися через ініціювання проектів і програм соціально-педагогічної спрямованості.

Найбільш поширеними формами підготовки волонтерів є семінари, тренінги, Школи волонтерів і табори.

Нині організація роботи волонтерів у державних і громадських організаціях виходить на якісно новий рівень. Порівняно з минулими роками, актуалізується питання менеджменту волонтерських програм, відпрацьовуються механізми залучення волонтерів до різних напрямів соціально-педагогічної діяльності.

Саме волонтерський рух слід розглядати як один зі шляхів у боротьби з негативними явищами, "профілактичною роботою", спрямованою на молодь. Важливе значення набувають подальші розробки у цій галузі: покращення структури тренінгів, розширення цільової аудиторії, залучення державних органів до співпраці. Значним кроком стало створення проекту закону "Про волонтерів", що свідчить про визнання ролі волонтерської діяльності у профілактиці негативних явищ у молодіжному середовищі на рівні держави.

Волонтери є повноправними суб'єктами соціально-педагогічної діяльності. Роль волонтерства у соціальній сфері визнана на державному рівні, що знаходить своє підтвердження в окремих законодавчих документах, зокрема у законах України "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю", "Про соціальні послуги", в яких добровільна праця волонтерів визнається як необхідна та суспільно корисна.

Участь молодих людей у волонтерському русі дозволяє їм зробити особистий внесок у вирішення соціальних проблем, самореалізуватися через ініціювання проектів і програм соціально-педагогічної спрямованості.

Всебічний та гармонійний розвиток молоді можливий за умови дотримання єдності та взаємодії таких його основних складових, як освіта, патріотичне виховання, фізичне виховання та спорт, культура та дозвілля, формування здорового способу життя, участь у громадському житті.

Конституція України та українське законодавство гарантують права громадян на отримання соціальних благ незалежно від національності, статі, соціального походження та майнового стану, віросповідання, місця проживання та стану здоров'я. Держава забезпечує молодому поколінню необхідний мінімум соціальних послуг для самостійного розвитку та життєвого старту у навчанні, отримання професії, роботі, реалізації інтересів та здібностей, а також створює систему стимулів для тих молодих людей, що проявляють громадську активність, досягають успіхів у різноманітних сферах суспільного життя.

Доступ молоді до отримання соціальних благ забезпечується суспільством через мережу соціальних інституцій для задоволення потреб кожної молодої людини відповідно до її інтересів та здібностей. Такий доступ є комплексним поняттям, що, з одного боку, передбачає обов'язок держави та суспільства у наданні широкого спектру послуг для молоді, а з іншого – активну позицію молодих людей у їх свідомому виборі та використанні пропонованих прав, благ та гарантій.

Найважливішими для молоді є доступ до якісної освіти, медичних послуг, робочих місць, інформації, спорту та дозвілля. Але в умовах глибокої трансформації суспільних відносин значна частина української молоді втратила позитивні життєві орієнтири. Можливості реалізації життєвих планів та прагнень для багатьох молодих людей виявилися істотно обмеженими коли послаблення

дії старих регулятивних чинників і несформованість нових, притаманних суспільствам розвиненої демократії, спричинили істотне посилення в молодіжному середовищі вищезгаданих негативних явищ, поширення поведінкових стереотипів, хибно сприйнятих за вияви свободи особистості. За цієї ситуації очевидною стала необхідність розгортання активного пропагування здорового способу життя з метою обмеження ризикованої поведінки молодого покоління.

Вважаємо, що найпотужніша зброя проти негативних явищ у молодіжному середовищі – це своєчасна профілактична та просвітницька робота щодо здорового способу життя.

Волонтерство – один з видів залучення молоді до відстоювання активної громадської позиції, який дозволяє проявити максимально свої здібності та вміння, завдяки яким можна допомогти іншим людям у вирішенні їх проблем. Волонтерство вважається альтруїстичним видом діяльності, оскільки особа, яка здійснює ті чи інші послуги не отримує за це винагороду, заробітну плату тощо. Однак, все більше і більше людей залучаються до такої діяльності. Особливо активні у волонтерському русі молоді люди. Вони гостро бачать соціальну несправедливість; розшарування суспільства; оточуючих людей, які потребують допомоги, і, головне, мають сили та натхнення своїми діями допомогти іншим. Особливої гостроти сьогодні (а відтак і стають основними напрямками діяльності волонтерів) набувають проблеми дітей-сиріт, дітей, які страждають на певні хвороби, дітей з функціональними обмеженнями, старих, немічних людей та інших категорій населення.

Безперечно, проведення акцій – потрібна і гідна справа. Волонтерство – не тільки допомагає людям, які потребують цієї допомоги, а й виховують в душах і серцях українців такі необхідні вміння та характеристики, як відповідальність, лідерство, альтруїзм, сумлінність, емпатія та інші. Більшість громадських лідерів, видатних діячів, політичних лідерів в минулому мають саме досвід волонтерської діяльності та діяльності у молодіжних громадських організаціях.

Одне з основних завдань волонтера, крім надання допомоги, – повести за собою, переконати у можливості змін і показати своїм прикладом, що зміни на краще можливі. Волонтерство в середовищі здорового способу життя – одне з найважливіших, бо саме у цій сфері волонтери прикладають максимум зусиль для інформування людей про загрози та небезпеки пияцтва, наркоманії, інфекцій, що передаються статевим шляхом та інші. Багато волонтерів працюють при центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, при центрах ресоціалізації наркозалежної молоді тощо. Також під час проведення заходів розповсюджується література профілактичного спрямування.

Лідерські якості – важливі характеристики сучасної людини, адже в останні роки все більше стверджуються цінності творчо і інтелектуально розвинутої людини, не оминаються також економічний розвиток, досягнення, особисте матеріальне забезпечення людини. А це, в більшості випадків, можливе за

умови вміння людини постояти за себе, досягати поставленої мети, бути лідером. Точаться дискусії про вродженість чи набутість лідерських якостей, однак всім зрозуміло, що такі якості необхідно виховувати в собі. Лідерські якості також виховуються під час перебування молодшої особи в межах певної інституції (школи, навчального закладу, громадської організації тощо).

Пріоритетним залишається напрямок профілактики негативних явищ у студентському середовищі та розвиток волонтерського руху серед студентства.

Входження України в новий період розвитку всіх сфер соціально-економічного життя висуває на передній план формування особистості, провідною якістю якої є активне ставлення до дійсності, вміння користуватись головним надбанням демократичного суспільства – свободою та можливістю творчої самореалізації.

Саме участь у волонтерському русі дає можливість молодим людям самореалізуватися з однієї сторони, відчутти себе причетними до участі в державних справах, з другої сторони.

Особливість волонтерського руху в Україні полягає у тому, що найчисельнішою групою волонтерів, які працюють у соціальній сфері, є учнівська та студентська молодь. Участь молодих людей у волонтерському русі дає їм змогу зробити особистий внесок у розв'язання соціальних проблем, випробувати свої можливості, беручи участь у проектах і програмах соціальної спрямованості.

Для молодих людей участь у волонтерській діяльності має свої переваги, а саме:

- допрофесійна підготовка, професійне самовизначення та становлення;
- оволодіння знаннями та практичними навичками соціальної роботи з дітьми та молоддю;
- досвід індивідуальної та групової роботи з ровесниками та дорослими;
- нові друзі, цікаве дозвілля, змістовна зайнятість, можливість допомогти іншим;
- розвиток лідерських якостей, творчих здібностей, самовираження та становлення молодшої людини як особистості, як активного члена суспільства;
- можливість брати участь у процесах прийняття рішень, які стосуються молоді.

Перелік робіт, що здійснюють волонтери: соціальний супровід сімей, які опинились у складних життєвих обставинах, проведення ігортек, допомога дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, розповсюдження соціальної реклами, допомога ветеранам війни та праці, профілактика правопорушень та негативних явищ в дитячому та молодіжному середовищі, робота з неповнолітніми та молоддю, які звільнилися з місць позбавлення волі, організація змістовного дозвілля дітей та молоді, організація та проведення клубу спілкування молоді з функціональними обмеженнями, робота за програмою "рівний-рівному", інформування громадськості з питань європейської інтеграції.

Таким чином, залучення людей до волонтерського руху відбувається різними шляхами. Тому ряди волонтерського руху завжди поповнюються, адже людські ресурси невичерпні, а отже волонтерська система буде функціонувати безперебійно.

У середньостроковій перспективі на державному та місцевому рівнях очікується випереджальний розвиток молодіжного сектора, що сприятиме формуванню потужного національного потенціалу. Саме тому в даний час мають бути переглянуті підходи до формування та реалізації молодіжної політики. Молодіжна політика повинна відповідати глобальним викликам, а молодь – перетворитися з соціально незахищеної групи населення в основу політичного і економічного розвитку країни.

Гасло **"Молодь – наше майбутнє"** має стати пріоритетним напрямком державної політики загалом і залишити у далекому минулому здебільшого декларативний зміст даного вислову. Держава має не тільки створювати умови для вирішення проблем молоді, а й стимулювати участь молодих людей у відстоюванні власних прав, розбудові громадянського суспільства та участі в державотворчих процесах.